

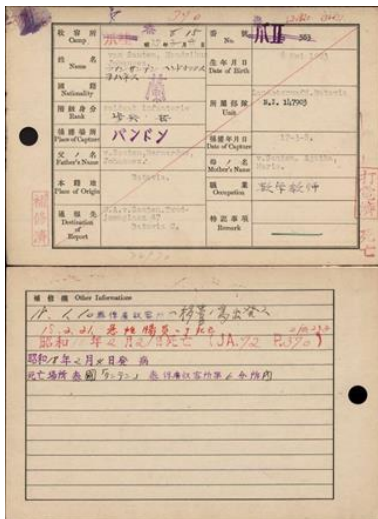
# Hendrikus Johannes van Santen



Hendrikus Johannes van Santen is geboren op 8 mei 1903 in Bolsward. Hij was de zoon van Bernardus Johannes van Santen en Agatha Maria van Santen. Hendrikus trouwde met Minke Augustina Wierema. Hij was wiskunde leraar.

Hij was in 1932 vaandrig (scoutsleiding) bij de katholieke groep St. Sebastiaan in Poerworedjo en werd daar in januari 1933 geïnstalleerd. In november verliet hij de groep omdat hij met verlof naar Nederland ging. Zijn taak werd overgenomen door vaandrig de Bye. Hendrikus werd bij terugkeer in Nederlands Indië groepsleider en hopman van een katholieke groep in Batavia of Buitenzorg. In 1936 ging hij met scouts van de St. Franciscus Xaveriusgroep, de St. Tarcisiusgroep en de St. Jozefsgroep uit Batavia en de St. Aloysiusgroep uit Buitenzorg op kamp.

Tijdens de mobilisatie was Van Santen soldaat infanterie bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL) en ingedeeld bij de Landstormafdeling Batavia. Na de Japanse bezetting



werd hij krijgsgevangen genomen en geïnterneerd. Op 13 januari 1943 ging hij met de *Wien* met ongeveer 1700 Nederlandse krijgsgevangenen uit Batavia naar Singapore. Een groep van 700 man was afkomstig uit het 10<sup>e</sup> Bataljon en 1000 man uit het kamp Kampong Makassar. Al deze krijgsgevangenen behoorden tot Java Party 8, het 8e krijgsgevangenen-transport dat van Java vertrok. Na vier dagen kwam het schip aan in Singapore. De krijgsgevangenen werden overgebracht naar het Changi-kamp. Ze werden enige tijd later vanuit Singapore per trein overgebracht naar Thailand waar ze als dwangarbeider aan het werk gezet werden bij de aanleg en het onderhoud van de Birmaspoorweg.



De Birma-Siamspoorweg, Birmaspoorweg of Dodenspoorlijn was een spoorlijn van 415 km tussen Non Pladuk in Thailand (Siam) en Thanbyuzayat in Myanmar (Birma). De spoorlijn was voor de Japanse bezetters nodig om een directe verbinding naar de kust van Birma te creëren, zodat Japanse schepen niet meer om het hele schiereiland hoefden te varen.

Het werk aan de spoorlijn begon op 16 september 1942 en werd 16 maanden later voltooid. Er werd gebruikt van oude spoorlijnen die onder andere op Java en andere bezette gebieden

in Zuidoost Azië ontmanteld werden. De Japanners maakte gebruik van krijgsgevangenen en burgers om de spoorlijn aan te leggen. Er werd aan de beide uiteinden van de spoorlijn in Thailand en in Birma begonnen met werken. Alle krijgsgevangenen werden in groepen onder de kampen verdeeld die naast de rivieren Khwae Yai en Khwae Noi waren geplaatst. Als een traject klaar was, ging een groep naar een volgend werkkamp om aan een volgende traject te werken. In de zomer van 1943 werd de zogeheten 'Speedo-tijd' door de Japanners ingevoerd. De dwangarbeiders moesten zich dubbel inspannen om het spoor af te krijgen. De dwangarbeiders ontmoeten elkaar in oktober 1943 in Konkuita.

Tijdens de aanleg stierven per dag gemiddeld 75 arbeiders. 15 000 krijgsgevangenen stierven aan uitputting, ziekte en ondervoeding (7000 Britten, 4500 Australiërs, 130 Amerikanen en 3000 Nederlanders). Daarnaast stierven ongeveer 100 000 Thaise en Indonesische romoesja's en Birmaanse en Maleisische dwangarbeiders bij de aanleg.

Na de voltooiing van de spoorweg in december 1943 bestond het werk uit onderhoud en reparatie van schade door geallieerde bommenwerpers. Ook moest er bijvoorbeeld hout gekapt worden om de stoomtreinen te laten rijden. De werkkampen lagen vaak naast vitale punten van de spoorweg, waardoor bombardementen ook veel slachtoffers en gewonden onder de dwangarbeiders maakten. Op een aantal plekken werden ook hospitaalkampen ingericht. Een deel van de krijgsgevangenen die gewerkt hadden aan de aanleg, werden als dwangarbeider naar Japan verscheept.

Hendrikus kwam onder andere terecht in kamp Rintin. Ook dominee Hamel kwam in dit kamp terecht. Hij bezocht de zieken-tenten en de toestand was afschuwelijk; doodzieke krijgsgevangenen lagen op de grond, soms zonder kleding, zonder dekens. De volgende morgen ging de groep van 500 Nederlanders verder naar Bangan 214. Ds. Hamel bleef achter in Rintin. Op een gegeven moment hadden de Japanners orders gekregen om het hospitaal in dit kamp te verplaatsen. De oude plek was te zwaar besmet. Er werd geen tijd gegeven om de verplaatsing voor te breiden en de Japanners begonnen direct met het afbreken van de tenten, met de zieke en uitgeputte krijgsgevangenen er nog in. Uiteindelijk lukte het een nieuwe plek op te bouwen en alle zieken te verplaatsen. Hamel beschrijft in zijn boek: *'Een der ergste gevallen, een voorbeeldige kerel, vroeger een toegewijd padvinder, was zo zwak dat we hem moesten achterlaten. We zetten hem in zittende houding tegen een boom, een kussen in zijn rug. Twee padvinders waakten de hele nacht bij hem. Hij behield zijn volle bewustzijn en waardeerde de trouwe zorg zeer. De volgende ochtend leefde hij nog, zodat ik besloot het transport nu te wagen. Maar voordat hij de tenten had bereikt was hij ontslapen.'*

Hendrik is overleden in Rintin op 21 februari 1943 aan dysenterie. Op zijn bidprentje staat: *Ver van de zijnen, in krijgsgevangenschap in Thailand, overleed hij op 21 februari 1943, in zijn laatste uren bijgestaan door een goeden vriend.* Het lijkt waarschijnlijk dat Hendrik de padvinder is waar ds. Hamel over schrijft. Hendrik werd uiteindelijk begraven op Kanchanaburi War Cemetery. Hij is 39 jaar geworden.





## Meer informatie

[Hendrikus Johannes van Santen \(oorlogsgravenstichting.nl\)](#)  
[Hendrikus Johannes van Santen | Erelijst van Gevallenen 1940-1945 Kanchanaburi, Kruis op Ereveld Kanchanaburi - Nationaal Comité 4 en 5 mei](#)  
[Achter-kawat-en-Gedek.pdf \(s-i-d.nl\)](#)  
[Japanse interneringskaarten, Surname: Santen | Nationaal Archief](#)  
[De koerier » 07 dec 1932 - Pag. 3 | Delpher](#)  
[De koerier » 23 jan 1933 - Art. 12 | Delpher](#)  
[De koerier » 07 nov 1933 - Art. 7 | Delpher](#)  
[Het nieuws van den dag 21 okt 1936 - Art. 123 | Java Party 12 \(japansekrijgsgevangenkampen.nl\)](#)  
[Wien.htm](#)  
[Birma-Siamspoorweg](#)  
[Soldier Inf. Hendrikus Johannes van Santen \(1903-1943\) - Find a Grave-gedenkplek](#)  
[Soldatendomee - J C Hamel. : Geschiedenis en Politiek \(snuffelhoek.nl\)](#)

[Birma-Siam-spoorweg - Wikipedia](#)

[De Birma-spoorlijn - Spoorlijn van de dood | Historiek](#)

[Birma-Siam Spoorweg - SHBSS](#)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.